

темпоральні характеристики. Поширення *табу* у вказаній лінгвокультурі зумовило мовне закріплення заміників імені Бога, особові займенники є показником інтимізації простору. У *перспективі* дослідження – лінгвокогнітивний аналіз єврейських англомовних молитов.

Література:

1. Шевченко И. С. Дискурс как мыслекommунікативное образование / И. С. Шевченко, Е. И. Морозова // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2003. – № 586. – С. 33–38.
2. Dubov N. D. Key Jewish FAQs / N. D. Dubov. – USA. Malibu, 2003. – 207 p.
3. Friedman E. The Great mission. The life and story of Rabbi Yisrael Baal Shem Tov / E. Friedman. – Brooklyn. N. Y. : Kehot Publication Society. – 2004. – 248 p.
4. Language of Faith. A Selection from the Most Expressive Jewish Prayers Original Text and New English Verse Translations / [ed. by N. N. Glatzer]. – N. Y. : Schocken Books, 1988. – 335 p.
5. Messianic Idea of Judaism and Other Essays on Jewish Spirituality / [ed. by G. Scholem]. – N. Y. : Schocken Books, 1971. – 376 p.
6. Mindel Nissan As for me – My Prayer. A commentary on the daily and Shabbat prayers Shabbat Prayers Brooklyn / Nissan Mindel. – N. Y. : MERKOS L'INYONEI CHINUCH, Inc., 1989. – V. II. – 193 p.

УДК 811, 112, '2, 367, 335

М. П. Оксанич,

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, м. Кіровоград

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДРЯДНИХ СПОЛУЧНИКІВ ЧАСУ У СЕРЕДНЬОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У статті розглядаються питання, пов'язані функціями та семантикою сполучників часу у середньовірхньонімецькій мові.

Ключові слова: поліфункціональність, семантика, сполучник, темпоральність

THE FUNCTIONING OF TEMPORAL CONJUNCTIONS IN MIDDLE HIGH GERMAN COMPLEX SENTENCES

Modern historical linguistics faces a number of disputable issues connected with formation, development and functioning of certain lingual units.

Thus, the question arises about the nature of complex sentence in German from the historical perspective, and the role of conjunctions in particular.

*The paper focuses on functioning of temporal conjunctions in Middle High German complex sentences within the general context of language changes, namely, the process of grammaticalization when the original meaning of the language unit is being neutralized, and a new meaning is being developed on this basis. In particular, the analysis of most frequently used temporal conjunction *dō*, as well as other markers illustrating temporal simultaneity and succession of the events has been made. Such analysis proved the existence of several word order patterns in the mentioned period, one of them tending to modern German sentence structure, the other being characterized by structural variation.*

The author states the fact that in Middle High German conjunctions with narrow specified meanings started to develop, though some of them still preserve their polifunctionality. Moreover, the more abstract the meaning of the conjunction was, the more possibilities to realize the sentence semantics were. In general, the system of conjunctions in complex sentences in this period is developing thus making the word order sentence-pattern closer to the norms of modern German.

Key words: temporality, polifunctionality, conjunction, word order sentence pattern, structural variation.

ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ПОДЧИНЕННЫХ СОЮЗОВ ВРЕМЕНИ В СРЕДНЕВЕРХНЕНЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ

В статье рассматриваются вопросы, связанные с функциями и семантикой союзов времени в средневерхненемецком языке.

Ключевые слова: полифункциональность, семантика, союз, темпоральность.

Сучасне мовознавство характеризується підвищеною увагою дослідників до осмислення зв'язку мовної системи й мовлення, до проблеми синтезу форми та змісту в єдиному процесі комунікації [21]. Розвиток багаторівневої структурної організації мови як динамічної системи нерозривно пов'язаний з проблемою функціонування її одиниць, до яких належать і складні речення з підрядним часом [24, с. 1]. Складнопідрядні речення часу в різних вимірах і з нових позицій продовжують привертати увагу дослідників. Вивченню структурних, семантичних, комунікативних та прагматичних особливостей складнопідрядних речень часу у сучасному мовознавстві присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних дослідників [4; 8; 10; 14; 24].

Складні речення досліджувались у комунікативному аспекті [2; 13], в аспекті теорії породження мовлення [11], у структурно-синтаксичному [1; 7; 3; 15; 16; 17; 20; 23; 25; 26; 29; 27] і у семантико-прагматичному аспектах [18; 19].

Разом з тим, існує низка питань, які не отримали широкого висвітлення у мовознавчих працях, пов'язаних з проблемою визначення природи складного речення та його конститuentів, зокрема складнопідрядного речення часу в середньовірхньонімецькій мові, а також функціонування й семантики сполучників часу у середньовірхньонімецькій мові, що є **актуальним** для сучасної германістики. Оскільки підрядні речення часу були досліджені у діахронному плані недостатньо повно, ми визначили актуальним вивчення підрядних сполучників часу у середньовірхньонімецькій мові в контексті розв'язання загальної проблеми їх формування та механізмів їх змін. Відповідно, **метою** цієї статті є з'ясування функціональних ознак та семантичних характеристик підрядних сполучників часу у середньовірхньонімецькій мові. **Об'єктом** дослідження є підрядні сполучники часу у середньовірхньонімецькій мові, а **предмет** розвідки – функціональні та семантичні особливості підрядних сполучників часу у зазначений період.

Розвиток досліджень комунікативно-прагматичної природи речень робить необхідним їх аналіз з урахуванням різноманітних комунікативно-функціональних чинників. У зв'язку з цим, значний інтерес становлять складнопідрядні речення часу. Їх, як і інші складнопідрядні речення узагалі, можна визначити як динамічну структуру, в якій одна його частина (рема) функціонально поєднана з другою його частиною (тема) [4, с. 15].

Складнопідрядне речення часу є мовним знаком, адже формується відповідно до певної схеми і займає у системі мови визначене місце, а також має власне системне значення, яке частково або повністю реалізується у мовленні. Це є підтвер-

дженням тези В. фон Гумбольдта про те, що мова відтворює нескінчену кількість речень, виходячи з кінечної кількості знаків [див. 23, с. 6–11].

Важливою диференційною ознакою часового складнопідрядного речення є співвіднесеність у часі двох подій (ситуацій), пов'язаних між собою, де підрядна частина функціонує як темпоральний визначник події або ситуації, позначеної в головній частині [5, с. 9]. Подія – це дія, стан людини або інша ситуація, яка співвідноситься з реальним світом людини. Отже, у часовому реченні виокремлюється відрізок часу, до якого відноситься подія [4, с. 15]. Зв'язок складнопідрядного речення часу з референтною ситуацією або подією здійснюється через певну модель речення, яка є компонентом системи мови і складається з постійних компонентів головної та підрядної речень [23, с. 6–11].

Темпоральні відношення між подіями або ситуаціями, які описуються, відрізняються різноманітністю та специфікою засобів вираження. Найбільш важливими компонентами семантико-синтаксичної структури часового складнопідрядного речення є різні співвідношення модально-часових планів головної й підрядної частин, часові сполучники та кореляти, які виявляють здатність передавати співвіднесеність подій та взаємодіяти як зі значеннями модально-часових форм головної й підрядної частин речення, так і з лексичними елементами висловлювання [5, с. 9–10].

Важливим складником, який впливає на системне значення складнопідрядного речення часу як складного мовного знака, слід вважати сполучник з темпоральною семантикою, який є одним із важливих складників структурної схеми складнопідрядного речення часу. Чим більш абстрагованим є значення сполучника, тим більше існує можливостей для виникнення багатозначності мовленнєвої реалізації моделі складнопідрядного речення з підрядним часом [23, с. 6–11].

До системних структурних чинників складнопідрядного часового речення відноситься наявність головної та підрядної частини, сполучника зі значенням часу та спосіб дієслова. Функціональними мовленнєвими чинниками можна вважати наявність прислівників та прийменниково-іменникових груп зі значенням часу. На семантичному рівні складнопідрядне речення з підрядним часом як одиниця мовної системи наділяється загальним інформативним значенням, а як одиниця мовлення – виражає конкретне контекстуальне значення [24, с. 238–239].

У середньовісній німецькій мові спостерігається достатньо розвинена система складнопідрядного речення та відбувається подальший розвиток системи сурядних і підрядних сполучників, які слугували основними маркерами підрядності в давньогерманських мовах [20, с. 159]. Замість багатозначних сполучників, наявність яких у реченні характеризує не стільки його тип та зміст, скільки його віднесеність до іншого речення та абстрактних сполучників, значення яких неоднозначне, у середньовісній німецькій мові починають з'являтися сполучники з вузьким, точним та чітко диференційованим значенням, при цьому зростає роль прийменників, більш організованим стає порядок слів у реченні [22, с. 64–65]. У творах зазначеного періоду все частіше з'являються складні речення, зокрема складнопідрядні [6, с. 89; 12, с. 157]. До основного типу складнопідрядних речень належали підрядні речення часу, які характеризувались значною кількістю нових сформованих прийменників та сполучників унаслідок так званої «граматикалізації» смислових слів шляхом послаблення їх первинного конкретного лексичного значення й розвитку на цій основі нової граматичної функції [9, с. 183].

Основним сполучником, який вводив підрядні речення часу в середньовісній німецькій мові, був сполучник *da* (*dō*) [6, с. 90; 12, с. 158; 22, с. 69; 28, с. 229]. Проаналізуємо приклади:

(1) *Dō si die rede vernamen leit was in inneliche daz* (*Nibelungenlied*, 0140,4). «Коли вони почули промову, вона їх звісно засмутила»¹

У прикладі (1) темпоральна семантика сполучника *dō* (*коли*) вказує на одночасність подій у минулому головної та підрядної частини. А саме, присудок підрядної частини *vernamen* та головної – *was* вжиті у часовій формі претеріт, що вказує на співвіднесеність двох одночасних ситуацій у минулому. Згідно з результатами дослідження пам'ятки середньовісній німецького періоду «Пісня про Нібелунгів», сполучник *dō* вживається у підрядних реченнях часу у 58,61% із загальної кількості (360) проаналізованих одиниць. Це дає змогу стверджувати, що в середньовісній німецькій мові сполучник *dō* був найрозповсюдженішим сполучником, який вводив підрядні речення часу.

Проте, сполучник *dō* у середньовісній німецькій мові мав не лише семантику одночасності, як от у прикладі (2):

(2) *Do si mit frevden heten gegezzen vber al do wiste man die schonen wider in den sal* (*Nibelungenlied*, 1712,1- 1712,2). «Після того як поїли і попили, красунь знову привели до залу».

Речення (2) демонструє використання сполучника *do* (*після того як*) у підрядному реченні часу з темпоральною семантикою неодночасності дій. Присудок підрядної частини *frevden heten gegezzen* та головної – *wiste* вжиті у різних часових формах. Зокрема, *frevden heten gegezzen* – у плюсквамперфекті, а *wiste* – у претеріті. Таке узгодження часових форм у підрядних реченнях часу з семантикою неодночасності є нормою для сучасної німецької мови. Отже, припускаємо, що темпоральний сполучник часу *dō* характеризувалися у середньовісній німецькій мові також і семантикою неодночасності співвіднесених подій у головній та підрядній частинах.

Наше дослідження засвідчило, що сполучник *dō* був не основним темпоральним сполучником у середньовісній німецькій мові через те, що з ним конкурували сполучники *ē daz*, *unz(e)*, *als(o)*. Порівняймо приклади (3-5):

(3) *Ē daz ir scheidet hin so nemt die mine gabe* (*Nibelungenlied*, 0312,1-0312,2). «Перш ніж ви поїдете туди верхи, візьміть мій дарунок».

Приклад (3) демонструє використання сполучника *ē daz*, темпоральна семантика якого виражає послідовність дій головної та підрядної частин. Присудок підрядної частини *scheidet* і присудок головної частини *nemt* вжиті у часовій формі презенс, що вказує на співвіднесеність двох послідовних ситуацій у теперішньому. Дослідження пам'ятки «Пісня про Нібелунгів» демонструє невисоку частотність вживання сполучника *ē daz* у підрядних реченнях часу: 7,5% із загальної кількості (360) проаналізованих одиниць.

Речення (4) є прикладом оформлення складнопідрядного речення у спосіб, що відрізняється від сучасних граматичних правил:

(4) *Daz enwesse nieman unze si gesach Hagene der chvene* (*Nibelungenlied*, 1459,3-1459,4). «Цього ніхто не міг сказати, поки посланці не побачили Хагена фон Троньє».

Темпоральна семантика сполучника *unze* (*поки*) у прикладі (4) виражає послідовність дій головної та підрядної частин, при цьому дія підрядної частини слідує за дією головної частини. Значення присудка підрядного речення уточнює іменна фраза у ролі об'єкта *Hagene der chvene* і одночасно доповнює його семантику. Аналіз складнопідрядних речень часу виявив 5,83% підрядних речень зі сполучником *unze* із загальної кількості (360) проаналізованих одиниць. Отже, цей сполучник був маловживаним у підрядних реченнях часу в середньовісній німецькій мові.

¹ Переклад прикладів з середньовісній німецької мови зроблений автором.

(5) *Als er Hagen sach der helde wider den recken in vil groben zorn (Nibelungenlied, 1591,4). «Коли він побачив Хагена, він знівно заговорив до героя».*

У прикладі (5) темпоральна семантика сполучника *als* (коли) вказує на одночасність подій у минулому головної та підрядної частини. Присудок підрядної частини *sach* вжитий у часовій формі претерит, що вказує на співвіднесеність двох одночасних ситуацій у минулому. Аналіз пам'ятки «Пісня про Нібелунгів» виявив 8,34% підрядних речень зі сполучником *als* із загальною кількістю (360) проаналізованих одиниць.

Приклад (6) унаочнює темпоральну семантику сполучника *ē* (ледь), що зумовлює вибір відповідних часових форм присудка головної та підрядної частини:

(6) *Ē er begrabn wrde man sanch uñ las (Nibelungenlied, 1074,3). «Ледь його поховали, там вже читали та співали».*

У цьому реченні темпоральна семантика сполучника *ē* (ледь) вказує на послідовність подій у минулому головної та підрядної частини. Присудок підрядної частини *begrabn wrde* та головної – *sanch, las* вжиті у часовій формі претерит, що вказує на співвіднесеність двох послідовних ситуацій у минулому. Аналіз таких речень виявив 4,72% їх уживання.

Отже приклади (1-5) демонструють варіативність структури підрядних речень часу, де в прикладах (1), (4) розташування членів речення тяжіє до структури підрядних речень часу сучасної німецької мови, а в прикладах (2), (3), (5) структура підрядних речень часу демонструє вільне розташування членів речення, зокрема з медіальною позицією присудка (приклади 2,4) та з фінальною позицією підмета у головному реченні (приклад 5). Така структура підрядного речення не відповідає нормі сучасної німецької мови.

Окрім цього, нами виявлено, що поліфункціональний сполучник *daz* також увводив підрядні речення часу у середньо-верхньонімецькій мові, що унаочнюється наступним прикладом:

(7) *Daz enchund er niht erwenden vil chreflich wart sin not (Nibelungenlied, 0642,3). «Коли він заважав їй спати, вона захищала його нестоїчи».*

У прикладі (7) темпоральна семантика сполучника *daz* (коли) вказує на одночасність подій у теперішньому головної та підрядної частини. Присудок підрядної частини *enchund* та головної – *niht erwenden* вжиті у часовій формі презенс, що вказує на співвіднесеність двох одночасних ситуацій у теперішньому. Аналіз складнопідрядних речень часу у «Пісні про Нібелунгів» виявив 4,16% підрядних речень зі сполучником *daz* із загальною кількістю (360) проаналізованих одиниць. Ці результати ілюструють поліфункціональність сполучника *daz*, попри те, що середньовірхньонімецький період характеризується виникненням уже нових сполучників з вузьким, точним та чітко диференційованим значенням.

Сполучник *do* був багатозначним у середньовірхньонімецький період. За його допомогою виражалися не лише часові, але й причинові значення. Вище проаналізовані сполучники передавали лише часовий зв'язок одночасності, передування та слідування. Така конкретизація, яка відсутня в семантиці сполучника *do*, здійснювалася в підрядній частині за допомогою відповідних часових форм дієслова-предиката, порівняємо приклади (8), (9):

(8) *Do daz was getan do sah mans alle viere vnder chrone lobeliche stan (Nibelungenlied, 0649-0650,4). «Після того як це трапилось, побачили усіх чотирьох у королівстві».*

(9) *E daz ez vol ertaget do chomen fvr den sal vil ritter vñ knehte (Nibelungenlied, 0814,1-0814,2). «Перш ніж розвиднілося, із залу вийшли лицарі і прислуги».*

Наведені приклади демонструють, що в реченні (9) темпоральні відношення послідовності передаються семантичним значенням сполучника *e daz*, а в прикладі (8) часові відношення передаються за допомогою вищо-часових форм дієслів-предикатів головної й підрядної частини. Сполучник *do* найчастіше фіксує факт темпорального зв'язку, який може мати місце між різночасними подіями або ситуаціями.

Таким чином, незважаючи на достатньо розвинену систему складнопідрядного речення у середньовірхньонімецькій мові, відбувався подальший розвиток системи підрядних сполучників, які розширили сферу свого використання і отримали різну семантику. Моделі, частини яких поєднувалися сполучниками часу, реалізували конкретні часові відношення (одночасності, передування, слідування). Вивчення характеристик складнопідрядних речень часу довело, що часові форми дієслів головної та підрядної частини зумовлюються ситуацією мовлення – послідовністю, одночасністю та неодноразовністю подій.

Проведений нами аналіз слугує підтвердженням того, що в середньовірхньонімецьку епоху найпоширенішим сполучником підрядних речень часу був сполучник *do*, який маркував семантику одночасності і неодноразовності співвіднесених подій у головній та підрядній частинах. З ним конкурували такі сполучники часу як *als, ē, ē daz, unz(e)*. Сполучник *daz* зберігає у підрядних реченнях часу свою поліфункціональність. Проведений комплексний аналіз дозволив уточнити також статус складнопідрядних речень часу у середньовірхньонімецький період у системі мови і мовлення.

Література:

1. Адмони В. Г. Исторический синтаксис немецкого языка / В. Г. Адмони. – М. : Высшая школа, 1963. – 335 с.
2. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – 2-е изд., испр. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
3. Богдан В. В. Синтактика, семантика, прагматика англоновних приєднувальних конструкцій і складних речень з підрядним зв'язком: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови» / В. В. Богдан / Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2006. – 20 с.
4. Бокова П. М. Когнітивний та комунікативний аспекти дослідження складнопідрядного речення (з підрядним часом у сучасній іспанській мові). / П. М. Бокова // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових статей. Випуск 6 ; Відп.ред. Корбозерова. – К. : КДЛУ, 2001. – Вип. 6 – С. 13–17.
5. Бокова П. М. Темпоральні відношення в іспанському часовому складнопідрядному реченні / П. М. Бокова // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових статей. Випуск 5 ; Відп.ред. Корбозерова. – К. : КДЛУ, 2001. – Вип. 5 – С. 9–15.
6. Бублик В. Н. Історія німецької мови: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. Н. Бублик. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 272 с.
7. Буніятова І. Р. Еволюція гіпотаксису в германських мовах (IV-XIII ст.) : монографія / І. Р. Буніятова. – К. : Вид. Центр КНЛУ, 2003. – 327 с.
8. Есперсен О. Філософія граматики: Пер. с англ. В. В. Парсека і С. П. Сафоновой / О. Есперсен. – М. : Изд-во иностр. лит., 1958.
9. Жирмунский В. М. История немецкого языка / В. М. Жирмунский. – М. : Высшая школа, 1965. – 408 с.
10. Корбозерова Н. М. Структурна інтеграція речення / Н. М. Корбозерова // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових статей. Випуск 5 / Відп.ред. Корбозерова. – К. : КДЛУ, 2001. – Вип. 5 – С. 105–107.
11. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности / Д. А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1999. – 487 с.

12. Левицький В. В. Історія німецької мови. Посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. В. Левицький. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 216 с.
13. Лешкова Н. В. Актуальне членування детермінантних складнопідрядних речень: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови» / Н. В. Лешкова. – Донецьк, 2006. – 20 с.
14. Лосев А. Ф. Языковая структура / А. Ф. Лосев. – М. : МПШ им. Ленина, 1983.
15. Москальская О. И. Проблемы системного описания синтаксиса (на материале немецкого языка) / О. И. Москальская. – М. : Высшая школа, 1974. – 175 с.
16. Мухин А. М. Структура предложений и их модели / А. М. Мухин. – Л. : Наука, 1968.
17. Панфилов В. З. Гносеологические аспекты философских проблем языкознания / В. З. Панфилов. – М. : Наука, 1982.
18. Почепцов Г. Г. Конструктивный анализ структуры предложения / Г. Г. Почепцов. – К. : Вища школа, 1971. – 191 с.
19. Приходько А. М. Складносурядне речення в сучасній німецькій мові: синтактика, семантика, прагматика: Автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.04 / А. М. Приходько –Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2002. – 35 с.
20. Семенов Г. М. Порядок слів як засіб синтаксичного зв'язку в складнопідрядному реченні / Г. М. Семенов // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових статей. Випуск 5 / Відп.ред. Корбозерова. – К. : КДЛУ, 2001. – Вип. 5. – С. 159–163.
21. Степанов Ю. С. Индоевропейское предложение / Ю. С. Степанов. – М. : Наука, 1989. – 288 с.
22. Строева-Сокольская Т. В. Развитие сложноподчиненного предложения в немецком языке / Т. В. Строева-Сокольская. – Л. : Ленингр. гос. ун-т, 1940. – 106 с.
23. Фефелова В. В. Складні речення з підрядними часу в сучасній французькій мові (структура, семантика, прагматика). Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.05 / В. В. Фефелова. – Київ, 2006. – 20 с.
24. Фефелова В. В. Структурно-синтаксичні, семантичні та прагматичні характеристики складнопідрядного речення з підрядним часу в аспекті мови та мовлення (на матеріалі сучасної французької мови) / В. В. Фефелова // Проблеми семантики слова, речення та тексту. Збірник наукових статей. Випуск 6 / Відп.ред. Корбозерова. – К. : КДЛУ, 2001. – Вип. 6. – С. 238–242.
25. Шубик С. А. Порядок слів в древневерхненемецькому мові (Место глагола в повествовательном предложении) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германские языки» / С. А. Шубик. – Академия наук СССР. Ленинградское отделение института языкознания. – Л., 1964. – 20 с.
26. Ярцева В. Н. Развитие сложноподчиненного предложения в английском языке / В. Р. Ярцева. – Ленинград : Изд-во Ленингр. ун-та, 1940.
27. Behagel O. Deutsche Syntax / O. Behagel. – Bd. III. Heidelberg : Carl Winters Universitätsbuchhandlung, 1928.
28. Moskalkaja O. I. Deutsche Sprachgeschichte / O. I. Moskalkaja – M. : Hochschule, 1977. – 237 S.
29. Reis H. Über althochdeutsche Wortfolge / H. Reis // Zeitschrift für deutsche Philologie. – 1901. – Bd. 33. – S. 220–229.
30. Schildt J. Kurze Geschichte der deutschen Sprache / J. Schildt. – B. : Volk u. Wiss., 1991. – 168 S.

УДК 81'42:[655.55:050=111]

О. В. Оленюк,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ВЕРБАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ КОНЦЕПТУ DANGER У АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

У статті розглянуто способи вербальної експлікації концепту DANGER в англomовному журнальному рекламному дискурсі початку XXI століття. Проаналізовано понятійну, ціннісну та образну складові концепту. Виокремлено концептуальні ознаки, що структурують концепт DANGER. Ключові слова: концепт, понятійна складова, образна складова, ціннісна складова, концептуальні ознаки.

VERBALIZATION OF THE CONCEPT DANGER IN MAGAZINE ADVERTISING DISCOURSE

The functions of advertising in modern world extend far beyond informing, persuading or stimulating and reach the level of cognition and conceptualization. Advertising manipulates language to achieve its ends and the strategies at its disposal are manifold. Moreover, it creates substitute reality, thus realizing its manipulative potential. Manipulation as a specific form of hidden psychological persuasion involves two participants (a manipulator and a manipulatee) and is aimed at psychological categories of targets and social stereotypes. When extrapolated to the realm of cognitive linguistics, the above mentioned notions correspond to those of the frame of the addresser, the frame of the addressee and the basic concepts of advertising discourse. The article focuses on the ways of verbalizing of the concept DANGER in American advertising discourse at the beginning of the XXI century. The concept has been singled out with the application of the content-analysis as one of the six key concepts profiled in magazine advertising discourse. The study has been conducted in terms of notional, axiological and figurative constituents. The conceptual markers moulding the structure of the concept DANGER have been identified. The implicit way of its verbalization has been proved to be its characteristic feature.

Key words: concept, notional, axiological and figurative constituents, conceptual markers.

ВЕРБАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ КОНЦЕПТА DANGER В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ

В статті розглянуто способи вербальної експлікації концепту DANGER в англomовному журнальному рекламному дискурсі початку XXI століття. Проаналізовані понятійна, ціннісна та образна складові концепту. Виділені концептуальні ознаки, що формують структуру концепту DANGER.

Ключевые слова: концепт, понятійна складова, ціннісна складова, образна складова, концептуальні ознаки.

Постановка проблеми. Рекламний дискурс (далі – РД) – це не лише стратегічно побудований процес, орієнтований на здійснення впливу на адресата, а й концептуально складне утворення, за яким стоїть низка когнітивних процесів, що залучаються для породження та адекватного декодування РД, серед яких сприйняття, категоризація, набуття, опрацювання інформації. У цих процесах мова виступає інтегральним, проте допоміжним, а не єдиним можливим засобом пізнання. І саме когнітивна лінгвістика з її основоположним твердженням про те, що мова є неодмінним інструментом пізнання у тісній взаємодії з її комунікативними, психологічними та культурними чинниками, уможливує холистичний підхід до вивчення феномену РД. «Для повного та вичерпного опису взаємодії та дискурсу необхідний (хоч і не достатній) когнітивний підхід. Фундаментальною та неодмінною ознакою дискурсу є детальна характеристика концептуальних структур,